

نقش صداقت در رشد و کارایی خانواده

صداقت از اوصاف مؤثر در روابط خانواده است که زمینه اعتماد و برقراری رابطه‌ای مستحکم را فراهم می‌کند.

صداقت از اوصاف مؤثر در روابط خانواده است که زمینه اعتماد و برقراری رابطه‌ای مستحکم را فراهم می‌کند. صداقت در تحلیل روان‌شناختی به گفتار و رفتاری گفته می‌شود که فرد انگیزه و قصدی برخلاف گفتار و رفتارش نداشته باشد؛ به بیان دیگر فرد با صراحت و روراستی و وضوح صحبت می‌کند (1). بردباری و صبوری در برابر مشکلات خانواده، لازمه رویارویی مناسب و حل مشکل است. در صورتی که اعضای خانواده با مشکلات پیش پا افتاده، گرفتار تنش شوند، آسیب‌پذیری آنها و بروز اختلافات امری اجتناب‌ناپذیر خواهد بود. نبود صداقت در زن یا شوهر، فضای خانواده را به بی‌اعتمادی و بدبینی می‌کشاند و زمینه اختلاف را فراهم می‌کند. پیشوایان دین (علیهم‌السلام) به دلیل تأثیر دروغ‌گویی در تخریب اعتماد در روابط بین فردی، بر صداقت و پرهیز از دروغ تأکید دارند. قرآن کریم از دروغ‌گویی به عنوان نشانه بی‌ایمانی یاد کرده است:

إِنَّمَا يَفْتَرِي الْكُذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ؛ تنها کسانی دروغ‌گویند؛ پرده‌پوشی می‌کنند که به آیات خدا ایمان ندارند و آنان خود دروغ‌گویند (2).

در آموزه‌های اسلامی، مسأله راستگویی و مبارزه با دروغ اهمیت فراوانی دارد؛ راست‌گویی و ادای امانت دو نشانه بارز ایمان و شخصیت انسان است و دلالت این دو بر ایمان از نماز هم برتر و بیشتر است. امام رضا (علیه‌السلام) فرمود:

به نماز و روزه بسیار آنان منگرید، به زیادی انجام حج و کارهای خیر و شب‌زنده‌داری آنان نگاه نکنید بلکه به راستگویی و امانتداری آنان بنگرید (3).

از نگاه دین، دروغ سرچشمه همه گناهان است و از آن به «کلید گناهان» تعبیر شده است. امام باقر (علیه‌السلام) فرمود:

خداوند متعال برای شر و بدی قفل‌های قرار داده و کلید آن قفل‌ها شراب است و دروغ از شراب هم بدتر است (4).

در روایت دیگری امام حسن عسکری (علیه‌السلام) می‌فرماید:

تمام پلیدی‌ها در اتافی قرار داده شده و کلید آن دروغ است (5).

مهم‌ترین سرمایه زندگی مشترک، حس اعتماد و اطمینان متقابل میان زن و شوهر است و مهم‌ترین چیزی که این سرمایه را نابود می‌کند، دروغ است. مولا علی (علیه‌السلام) در کلمات قصارش می‌فرماید:

از دوستی با دروغگو پرهیز که او همچون سراب است، دور را نزدیک و نزدیک را دور می‌سازد (6). حضرت رضا (علیه‌السلام) یکی از نشانه‌های عدالت را راستگویی برشمرد (7). و از سفارشات آن حضرت همگام با ورع، اجتهاد، ادای امانت و شب‌زنده‌داری، راستگویی است (8).

برای بالندگی و سلامت روابط در خانواده باید روابط کلامی و بدنی از قبیل آهنگ صدا، وضعیت بدنی افراد نسبت به هم، تماس‌های چشمی یا نگاه‌ها و حرکات بدن، به صورت مستقیم و روشن باشد. چنین ارتباطی به اعضای خانواده امکان می‌دهد که درستی، تعهد، صداقت و شایستگی و خلاقیت داشته باشند و با مشکلات برخورد مناسبی از خود نشان دهند.

پایبندی به اصول اخلاقی، زمینه‌ساز شکل‌گیری احساس‌های مناسب درون انسان می‌شود. آرامش روان در پرتو عمل به ارزش‌های انسانی به دست می‌آید. صداقت از جمله ارزش‌های مهم دینی و انسانی است که تعارض‌ناپذیرها، دغدغه‌ها، تشویش‌خاطرها، تردیدها و فرسودگی‌ها را از جان آدمی می‌کاهد. صداقت و راستی، راهی برای نیل به آرامش است. پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند:

فَإِنَّ الْكُذِبَ رِيْبَةٌ وَإِنَّ الصِّدْقَ طَمَأْنِينَةٌ؛ دروغ باعث پریشانی و راستی، مایه آرامش است (9).

اگر انسان شیوه‌ی صداقت پیش گیرد و حقایق را باز گوید، بسیاری از نگرانی‌ها و دغدغه‌هایی که به دلیل دورویی و کذب پدید می‌آید، از او رخت بر می‌زند و جاننش را آرام می‌سازد. این امر قابل تجربه است. اگر صداقت را حداقل در اولین مرحله یعنی صداقت زبانی پیشه کنیم، در جان خویش احساس‌های مثبتی جایگزین کرده‌ایم و با راستی، لذت معنوی به کام خویش ریخته‌ایم.

هشتمین اختر آسمان ولایت (علیه‌السلام) به اموری نظیر ادای امانت، تهجد و دست‌گیری از محرومان

توصیه فرمودند؛ اما در این میان، بر راستگویی (صدق حدیث) تأکید کردند (10).
بردباری و صبوری در برابر مشکلات خانواده، لازمه رویارویی مناسب و حل مشکل است. در صورتی که اعضای خانواده با مشکلات پیش پا افتاده، گرفتار تنش شوند، آسیب‌پذیری آنها و بروز اختلافات امری اجتناب‌ناپذیر خواهد بود. صبر از مهم‌ترین صفات نفسانی است که بازدارنده این مشکلات است. در آموزه‌های اسلامی صبر، به منزله اصل و رکن ایمان یاد شده است. امام رضا (علیه‌السلام) به نقل از مولا علی (علیه‌السلام) فرمود:

جایگاه شکیبایی در ایمان همانند سر نسبت به بدن است و کسی که صبر و شکیبایی ندارد، ایمان ندارد (11).
فردی که از مهار خویش ناتوان باشد ممکن است در رویارویی با مشکلات نه تنها دیگران را به دشواری افکند بلکه همه باورهای دینی خود را نیز با شک و دودلی همراه سازد (12).

گذشته از مشکلاتی که در روابط خانوادگی ممکن است پیش آید، زندگی با کمبودهای مالی و آسیب‌های بدنی و جانی همراه است که زمینه را برای بروز اختلاف‌ها و رفتارهای نامناسب در خانواده فراهم می‌کند. قرآن در این شرایط افراد را با بشارت، به صبر و شکیبایی دعوت نموده و اعلام می‌دارد که آنها مشمول رحمت خداوند خواهند شد:

وَلَتَبْلُوَنَّكُمْ بِشْيَءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَ نَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَ الثَّمَرَاتِ وَ بَشِيرٍ الصَّابِرِينَ * الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ؛ وَ قَطَعْنَا شِمَا رَا بَ عِزِّي [قبیل] ترس و گرسنگی، و کاهش‌دهنده در اموال و جانها و محصولات می‌آزماییم و مژده ده شکیبایان را [همان] کسانی که چون مصیبتی به آنان برسد، می‌گویند: ما از آن خدا هستیم، و به سوی او باز می‌گردیم (13).

پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند:
زنی که در برابر خوشی و ناخوشی شوهرش صبر نماید و از شوهر خود اطاعت کند خدای متعال او را با همسر حضرت ایوب (علیه‌السلام) محشور خواهد نمود (14).

پی‌نوشت‌ها:

1. سالاری‌فر، خانواده در نگرش اسلام و روان‌شناسی، ص 117.
 2. نحل / 105.
 3. صدوق، عیون اخبارالرضا (ع)، ج 2، ص 51.
 4. کلینی، الکافی، ج 2، ص 339؛ صدوق، ثواب الاعمال، ص 224.
 5. شعیری، جامع الاخبار، ص 148؛ مجلسی، بحارالانوار، ج 69، ص 263.
 6. نهج‌البلاغه، ص 475؛ آمدی، غررالحکم، ص 116؛ حرّ عاملی، وسائل الشیعه، ج 12، ص 34.
 7. صحیفة الامام الرضا (ع)، ص 48؛ صدوق، عیون اخبارالرضا (ع)، ج 2، ص 30.
 8. الفقه الامام الرضا (ع)، ص 356؛ بحارالانوار، ج 75، ص 348.
 9. مجلسی، بحارالانوار، ج 71، ص 214.
 10. صدوق، عیون اخبارالرضا (ع)، ج 2، ص 51؛ همو، الأمالی، ص 303.
 11. صحیفة الامام الرضا (ع)، ص 81.
 12. فَإِنَّهُ لَا دِينَ لِمَنْ لَا صَبْرَ لَهُ؛ (همان).
 13. بقره / 155-156.
 14. نوری، مستدرک الوسائل، ج 14، ص 242؛ بروجردی، جامع الاحادیث، ج 25، ص 516.
- منبع مقاله :
فعّالی، محمد تقی، (1394) سبک زندگی رضوی (3)- ازدواج و خانواده، مشهد: بنیاد فرهنگی هنری امام رضا (ع)، چاپ اول.